

חדשות 0147/11 מעולם התקשורת

ועדת חייק – הגראנד פינאלה?

מאת: אבי וייס

לאחר מעל לשנה וחצי, ועדת חייק מגיעה לישורת האחרונה ומגישה המלצותיה. ביטול ההפרדה המבנית, הורדת הקש"ג הקווי ופיקוח המחירים המוזר על בזק הם הבשורות הגדולות. כל השאר, דוגמת השוק הסיטונאי, הם זוטות מיותרות, שמשמשות לכל היותר "עלה תאנה" לביטול ההפרדה המבנית.

צוות "ועדת חייק" נמצא לקראת ה: "לה גרנד פינאלה" – הגמר הגדול של עבודתה, אחרי כשנה וחצי ולאחר שלב של שימוע נוסף לאחר המלצות הביניים. בדיוק כפי שצפינו בתחזית קודמת, תוצאות הוועדה המתינו עד שהשוק יתבהר, ובעיקר עד שהקמת חברת ה-FTTH מיסודה של חברת החשמל [חח"], תצא לדרך, ויאושרו המיזוגים של הוט-מירס, פרטנר-סמייל וסלקום-נטוויז'ן. בנוסף לדחיית הפרסום של תוצאות הוועדה עד להתבהרות תנאי השוק, המלצנו גם לבנות כלי מדידה חדשים לתחום שוק התקשורת, דבר שלא יתבצע ע"י ועדת חייק. פרישתו הלא מפתיעה של סמנכ"ל הכלכלה והתקציב במשרד התקשורת (ד"ר אסף כהן), היא בדיוק הזמן המתאים כן ליישם את הכיוון הזה, מכיוון שסמנכ"ל הכלכלה אחראי לכמה מן המכשלות המרכזיות שעמדו בדרכה של ועדה זו (בהיותו גם חלק מהוועדה), ועם הליכתו - הגיע העת "להחליף דיסקט" ולבנות כלי חדשים, מעודכנים ונכונים לשוק התקשורת הישראלי.

הוועדה תמליץ על מה שכתבנו וניתחנו בעשרות מאמרים בשנים האחרונות: ביטול ההפרדה המבנית בשוק התקשורת, ביטול הפקוח הצמוד מדי על מחירי בזק (למעשה: מתן האפשרות לבזק לתת הנחות) והקמת שוק סיטונאי בתחום הקווי (שמיד נעסוק בו בהרחבה). בנוסף, תמליץ הוועדה להוריד את דמי הקישוריות הקוויים לסביבות 1 אגורה, בהחלט החלטה חשובה ונכונה, משום שהמודלים הכלכליים של דמי הקישוריות (סלולרית וקוויית) נעים לקראת "אפס קישוריות", כפי שדיווחנו וניתחנו לא אחת, רק שהצוות שעסק בקש"ג הסלולרי בראשותו של סמנכ"ל לכלכלה - לא שמע על כך וקבע קש"ג בסלולר גבוה פי 5 עד 7 מהמספר הנכון....

שתי ההמלצות העיקריות הראשונות מבורכות וחיוניות (ביטול ההפרדה המבנית בשוק ושינוי שיטת פיקוח המחירים על בזק). ההמלצה העיקרית השלישית: בניית שוק סיטונאי, מיותרת לחלוטין, והיא לא יותר פרי יצירתו ודמיונו של סמנכ"ל הכלכלה, שיצר והמציא את המושג שוק סיטונאי שיחול על בזק והוט, דבר חסר אחר ורע בעולם, לאחר שהפנטט הקודם שלו- Unbundling, נקבר "קבורת חמור" בוועדה הקודמת – ועדת גרונאו, שגם אותה הוא הוביל ל"סמטה ללא מוצא". כך גם צריך לעשות לרעיון של שוק סיטונאי של ועדת חייק. פשוט לקבור אותה. לא חשוב באיזה סיפורי מעשיות ועדת חייק תעטוף את השטות הזו. כל הסיפור על השוק הסיטונאי הופך ללא רלבנטי בשוק של ריבוי תשתיות. שוק סיטונאי נולד והומצא בשוק של תשתית תקשורת ארצית אחת (למשל בבריטניה), לא בשוק של ריבוי תשתיות כמו שיש בישראל, מלווה בריבוי שחקנים חזקים ורווחיים מאוד.

אני פשוט לא מצליח לתפוס את ההיגיון של השוק הסיטונאי על בזק והוט: **א.** אם למתחרות בבזק והוט-מירס ובראשן סלקום-נטוויז'ן ופרטנר-סמייל יש כמה אופציות להגיע ללקוח הסופי כדי לספק לו שירותים, בשביל מה לתת להן להמשיך ו"לרכב" על בזק והוט? האופציות שיש להן הן: בסלולר (במיוחד על רקע כניסת דור 4), בסיבים עצמיים

(לשתי החברות הללו יש סיבים בהיקף עצום), בסיבים של חח"י שיכסו את כל הארץ, באלחוט ובמיקרוגל (ויש עוד אופציה שטרם נדונה וטרם מומשה: על ה- DTT ["עידן +"]). "שוק סיטונאי" זו פעולה אנטי תחרותית בעליל, שלא דוחפת את המתחרים העיקריים הללו להשקיע בתשתיות מתקדמות חדשות ללקוחות או להשתמש באופציות שיש להן **כבר היום**.

ב. מטרת פעילותו של משרד התקשורת היא להגביר תחרות ולקדם טכנולוגיות טובות וזולות יותר לציבור. על פי תפיסה זו, משרד התקשורת אמור לקדם את מיזם הסיבים של חח"י שיביא FTTH לכל בית בישראל ויאלץ את בזק והוט לפרוס סיבים לבתים גם הם, כמענה לתחרות של חח"י. ממילא היום כמעט כל החיבורים לבתים של מתחרותיה של בזק והוט-מירס הם על חוטי הנחושת (של בזק) והקואקס (של הוט). אז בשביל מה צריך לעודד את ההישארות בחיבורי הנחושת והקואקס של בזק והוט, ע"י הוזלת החיבור עליהם, במקום לעודד את המעבר לחיבור FTTH **זולים** של חח"י?

ג. איזה עידוד יש כאן לבזק ולהוט להשקיע מאות מיליוני ₪ כדי לפרוס תשתית סיבים משלהן, אם זה לא יהיה רווחי וכדאי להן, כי הלקוחות [וגם ספקי השירותים] ירצו להישאר בחיבורים הזולים יותר של הנחושת והקואקס?
את האנכרוניזם בתחום ה- PRI **והנס"ר** יצר המשרד במו ידיו, ועם הקמת השוק הסיטונאי זה יקבע כמעט לעד, את הפיגור הטכנולוגי אדיר הממדים הזה.

ד. אין בכלל "שוק" בישראל בשביל "השוק הסיטונאי". בישראל, כל מי שיכול ורוצה להתחבר לאינטרנט הקווי, **כבר מחובר**. אין כל סיכוי שלפתע מאות אלפי החרדים שלא מחוברים לאינטרנט הקווי - יתחברו, רק בגלל שהוקם "שוק סיטונאי". אין יותר **"קרב על הלקוח"** בתחום הקווי – אינטרנטי בישראל. גם לא יהיה, בהיקף שזה התרחש ומתרחש בשוק בצמיחה. דהיינו: ההוזלות שיינתנו במחירי קווי הבזק והוט ילכו לחברות ה"מסכנות" כמו סלקום-נטוויז'ן ופרטנר-סמייל. אין שום מנגנון שיכול להבטיח שההוזלות יגיעו לצרכנים. התוצאה: נחזק עוד יותר את הטייקונים שיצברו עוד יותר רווח, מהחלטות רגולטוריות שגויות. מחירי האינטרנט בישראל לא יוזלו משמעותית, כי אין תחרות ולא תהיה תחרות בתחום האינטרנט הקווי. השוק של האינטרנט על הנחושת והקואקס כבר רווי ומצוי לקראת שינוי טכנולוגי משמעותי (FTTH), כך שהוא עתיד וצריך להיעלם בעשור הקרוב. זה שוק בדעיכה. ההתפתחויות היותר מעניינות בשוק האינטרנט מצויות בכלל במקום אחר: באינטרנט הסלולרי (והאלחוטי), שלא מצוי בכלל במנדט של ועדת חייק. הבעיות של האינטרנט הקווי בישראל הן: רוחבי פס צרים מדי וערוץ עולה צר מדי (מטעמים אינטרסנטיים צרים של בזק והוט), וזה ייפתר רק ב-FTTH, לא בשום "שוק סיטונאי" על הרשתות הישנות הקיימות.

ההיגיון שלי אומר בפשטות: יש לתת "הגנת ינוקא" למיזם ה- FTTH של חח"י, זאת, בין היתר ע"י: הוזלה \ סבסוד \ מניעת הורדת מחיר אצל תשתיות מתחרות \ הפעלת מנגנונים דוגמת Bill & Keep למיזם זה, ועוד. רק כך ניתן לקדם את ה- FTTH. אם יוצרים "שוק סיטונאי", מורידים בצורה דרסטית את מחירי השינוע על הנחושת והקואקס. אז למי יהיה תמריץ לעבור לסיבים של חח"י, כשהחלופות הישנות הללו הרבה יותר זולות? הרעיון הזה של "שוק סיטונאי" הורג את ה- FTTH עוד לפני שהוא יוצא לדרך (!). בדיוק הפוך לכוונת השר, הממשלה, והכנסת, באישורם את מיזם ה- FTTH.

ארבע קבוצות תקשורת גדולות כשכל אחת מהן יכולה להגיע ללקוח הסופי בכל מקום במדינה באמצעות תשתית עצמאית (או על סיבי ה- FTTH), בתוספת עוד כמה שחקנים זעירים שמדגדגים את הגדולים במחירים זולים, היא, נכון להיום, המתכונת המתקדמת ביותר שיש בעולם, לתחרות בשוק התקשורת הקווי. זאת, תוך שמירה קפדנית על "ניטרליות הרשת" וטיפול "בכפפות של ברזל" בכל סטייה של ספקיות התקשורת מהחוק, התקנות, הרישיון והכללים, תוך פגיעה והתעלות בצרכנים. זו הדרך הנכונה שוועדת חייק הייתה אמורה ללכת בה. לא בבניית פתרונות מהעבר עם מודלים דמיוניים ותלושים מהמציאות.

הרי ממילא ייקח שנה לפחות (כולל תהליכי החקיקה) ליישם את המודל של "שוק סיטונאי", ובעוד שנה זה בכלל לא היה רלבנטי, עקב פריסת ה-FTTH ע"י חח"י, וגם ע"י בזק והוט, שכבר הודיעו שהן קידמו את השקעותיהן ברשת שכזו. אז בשביל מה להתעסק עם חוטי הנחושת והקואקס שייעלמו? לא מספיק היה העיסוק דמוי Virtual Reality של המשרד ב-Unbundling, שתוכנן להתבצע במרכזיות של בזק, שנמכרו כנדל"ן בקצב מזורז? אין שום תהליכי הפקת לקחים מכישלונות מחפירים ברגולציה לתקשורת בישראל?

חוסר האונים של משרד התקשורת בבואו לטפל בצפצוף הארוך של כמה חברות תקשורת ובראשן חברות הסלולר, גם בתחום ניטרליות הרשת וגם בתחומי הצרכנות ומילוי הדין והרישיון על ידן, לא יפתר ע"י כך שראשי בזק והוט יפקידו ערבויות של כמה מאות מיליוני ₪ כדי להבטיח קיומו של "שוק סיטונאי", כמו שוועדת חייק מציעה. זו פשוט בדיחה עצובה ומקוממת. לא צריך שוק סיטונאי, ולכן כל השאר זו פשוט בדיחה שתיחקק בספר ההיסטוריה של משרד התקשורת, כמו הרבה בדיחות עצובות אחרות שלא יצאו לדרך, והעמידו את מדינת ישראל [בנחיתות](#) טכנולוגית מול כל העולם המערבי. הבה ונראה את "חכמי חלם" ממשרד התקשורת ומהרשות להגבלים העסקיים מצליחים לקבל בחזרה את תדרי רשת ה-TDMA שהתפנתה מחברת סלקום. מזמן המשרד [איבד שליטה](#) על התדרים בישראל ונכנס לבונקר של אי עשייה מרובת שנים בתחום זה, שהוא התחום החשוב ביותר לתקשורת הישראלית בהווה ובעתיד. לא העיסוק בחוטי הנחושת והקואקס הישנים. אז שלא "יעשו שרירים" דווקא על בזק והוט, ובהקשר הלא נכון. זה לא יעבוד.

הגיע העת להשתחרר מהמורשת של הסמנכ"ל לכלכלה הפורש (ביחד עם אחרים במשרד, למשל היועמ"ש של המשרד), שהשאיר חותמו בכל תחום. הרגולציה הבלתי הגיונית שהלך בה משרד התקשורת עד היום היא בדיוק מה שעזר ליצירת המונופולים, הדואופולים והאוליגופולים הטורפניים בתקשורת בישראל, רוקן את הכיס של כל תושבי ישראל ויצר מועקה כלכלית קשה, במיוחד על השכבות הנמוכות ושכבות הביניים באוכלוסייה.

זה דחף את מדינת ישראל [במדרון הטכנולוגי](#), עשרות שנים לאחור, בהשוואה להתפתחות בכל העולם המערבי. משרד התקשורת [התמחה](#) ברגולציה של העבר, במקום ברגולציה של ההווה והעתיד. העתיד רחוק הטווח מצוי [בתקשורת ניידת](#). עיוור מי שלא רואה את זה. פשוט, קיים [ניתוק](#) מוחלט מהמציאות ברגולציה הנוכחית. מטרת הרגולציה היא להסתכל קדימה ולכוון את השוק קדימה, לפחות לעשור הקרוב. העשור הקרוב בתחום הקווי הוא העידן של [הסיבים האופטיים](#), לא חוטי הנחושת והקואקס.

ועדת חייק אמורה ליצור תשתית חדשה לרגולציה בישראל. עם מבט ריאלי ונכון קדימה. אם היא והמשרד לא יעשו כן, הדו"ח של ועדת חייק יגיע בדיוק לאותו מדף (או פח) בו מונחים הדוחות הקודמים של ועדות דומות במשרד התקשורת.